

Dětský psycholog Matějček by oslavil sté narozeniny, jeho důraz na rodinu je inspirací i pro dnešní zákony

Vždy vyzdvihoval rodinu jako nejlepší prostředí, ve kterém může dítě vyrůstat. Matějčkův odkaz se promítá i do současných zákonů o rodině a náhradní rodinné péči.

Psycholog Zdeněk Matějček se zabýval studiem podmínek vývoje dětí v ústavách se zaměřením na psychické strádání a deprivaci. Byl inspirací i oporou vzniku Sdružení pěstounských rodin, u jehož zrodu stál také psycholog Miloslav Kotek, který na práci Matějčka vzpomíná. *„S panem profesorem jsme velmi intenzivně spolupracovali. Mnoho jeho myšlenek se podařilo vetknout do rodícího se nového systému náhradní rodinné péče,“* vysvětluje Kotek. Sdružení pěstounských rodin letos v říjnu k příležitosti stého výročí narozenin profesora Matějčka uspořádá konferenci. Předmětem bude diskuse a rovněž vyjasnění toho, co je „zájem dítěte“ a jak se v oblasti náhradní rodinné péče tímto zájmem řídit

v praxi.

Vychováváme, když nevyhováváme

Sdružení pěstounských rodin dodnes ctí inspirativní myšlenky profesora Matějčka, které vyzdvihují vyrůstání v rodině: Je to právě rodina a její jedinečnost, která dítěti umožňuje zažívat, co je to doma, jak pestré mohou být mezilidské vztahy, co je důvěra a spolupráce, zodpovědnost za druhého, ale také blízkost a bezpodmínečné přijetí a pravé hodnoty v životě. *„Často říkal, že nejvíce vychováváme, když nevyhováváme. Také věřil, že ke svým dětem bychom se měli chovat tak, aby nám jednou byly schopné odpustit,“* vzpomíná jeho vnučka Alžběta Candia Muñoz.

Zdeněk Matějček se v dětství potýkal s potížemi s kyčlí a musel podstoupit operaci. Poté nastoupil do internátní školy a domů nejezdil příliš často. *„Domnívám se, že zkušenost, jak se cítí dítě bez rodiny, mohl mít děda právě z internátní školy a z toho pramenila ta jeho potřeba věnovat se dětem, které nemají šanci se obhájit, jsou někde opuštěné a je jim smutno,“* doplňuje Candia Muñoz.

Matějčkovy hodnoty v současné legislativě

Profesor Matějček se zabýval zejména náhradní rodinnou péčí. V rámci svého působení v Sociodiagnostickém ústavu nejdříve zkoumal děti z dětských domovů a děti vyrůstající v méně příznivém sociálním prostředí s cílem nalézt způsoby, jak těmto dětem poskytnout pomoc. V té době, přesněji v roce 1950, byla z ideologických důvodů v tehdejší Československu zrušena pěstounská péče a všechny ohrožené děti se dostávaly do dětských domovů a zařízení kolektivní výchovy. *„Profesor Matějček se proto začal věnovat dětem vyrůstajícím v zařízeních kolektivní výchovy a již na začátku šedesátých let sledoval přes 600 dětí z tohoto prostředí,“* přibližuje Julija Prejšová, koordinátorka PR aktivit Sdružení pěstounských rodin, které osobnosti profesora Matějčka věnuje též nový díl podcastové série Náhradka.

Matějčkovy hodnoty je možné vysledovat i v aktuální legislativě. Do roku

2023 by měl být vytvořen zákon o rodině i náhradní rodinné péči. Umisťování dětí do tří let v kojeneckých ústavech by mělo v České republice skončit do roku 2024. Mnozí v této souvislosti zdůrazňují odkaz profesora Matějčka, že je to právě rodina, která vytváří ideální prostředí, kde může dítě vyrůstat a lidsky dozrát.

Prof. Matějček ve filmu Děti bez lásky. FOTO: wikisofia

Sofistikovaný vědec i srozumitelný popularizátor

Zdeněk Matějček spolupracoval i s profesorem Josefem Langmeierem, se kterým publikoval několik děl, jimiž prakticky definoval nový psychologický pojem psychická deprivace. *„Byl to člověk mimořádně laskavý, pozorný a citlivý k druhým, nikdy své názory nevnucoval, ale dovedl je říct velmi jasně a obyčejnými slovy tak, aby jim mohl rozumět každý. Byl velmi sofistikovaný vědec i srozumitelný popularizátor,“* dodává Kotek.

Matějčkova práce ovlivnila i režiséra Kurta Goldbergera, jenž s profesorem spolupracoval na vzniku filmu Děti bez lásky. Film byl alarmující zprávou o citové deprivaci dětí vyrůstajících v jeslích i dalších kolektivních zařízeních. Pomohl ke vzniku koncepce psychických potřeb dítěte, které nelze naplnit v ústavním zařízení. Jsou jimi potřeba náležitého přívodu podnětů, potřeba styčnosti, potřeba životní jistoty i pozitivní identity a potřeba otevřené budoucnosti.

Zdroj: Sdružení pěstounských rodin